

BITVA NA MORAVSKÉM POLI

Oldřich Daněk

Bitva na Moravském poli

Oldřich Daněk

Znění tohoto textu vychází z díla [Bitva na Moravském poli](#) tak, jak bylo vydáno nakladatelstvím Dilia v Praze v roce 1979.

§

Text díla (Oldřich Daněk: Bitva na Moravském poli), publikovaného [Městskou knihovnou v Praze](#), je vázán autorskými právy a jeho použití je definováno [Autorským zákonem](#) č. 121/2000 Sb.

Vydání (obálka, upoutávka, citační stránka a grafická úprava), jehož autorem je Městská knihovna v Praze, podléhá licenci [Creative Commons Uveďte původ-Nevyužívejte komerčně-Zachovejte licenci 4.0 Mezinárodní](#).

Verze 1.0 z 21. 8. 2026.

OBSAH

OSOBY.....	5
PRVNÍ DÍL	6
DRUHÝ DÍL	36

OSOBY

1. HEREC (VÁCLAV II.)
2. HEREC (NOTÁŘ a BERTOLD Z EMMERBERGU)
3. HEREC (TĚŽKÝ JEZDEC a PŘEMYSL OTAKAR II.)
4. HEREC (LEHKÝ JEZDEC a KUCHAR)
5. HEREC (MILOTŮV JEZDEC a ZÁVIŠ Z FALKENŠTEJNA)
6. HEREC (PÍSAŘ a NĚMECKÝ RYTÍŘ)

Spojení rolí lze měnit podle potřeby souboru.

PRVNÍ DÍL

1. HEREC: Dobrý večer! Byla nám dána příležitost hrát pro vás v tomto *klubu*. Takže jsme hledali, co by bylo pro tyhle prostory nejvhodnější, co by vás mohlo zajímat a co vám stálo za to, abyste do hry vstoupili spolu s námi, aby najednou nezáleželo na tom, jsem-li já třeba král, nebo je-li tadyhle – (*jméno herce*) – zrovna Záviš z Falkenštejna. Dnes večer si s vámi chceme povídat podle textu Oldřicha Daňka o jedné porážce. O porážce je asi líp vyprávět si z očí do očí, intimně a ne příliš nahlas. Nicméně by se o ní nemělo mlčet. Tahle je stará sedm set let – a dalo by se říct, že se nás už netýká. Jenže – každý z nás zažil nebo zažije, ba dokonce právě teď zažívá svou bitvu na Moravském poli. Bitvu, v níž byl poražen. Vyprávět si o vítězstvích je krásné. Vyprávět si o porážkách je nezbytné. Jste připraveni? My? – Jo. Tak tedy z očí do očí, intimně a ne příliš nahlas...

2. HEREC: Moravské pole začalo už dva roky předtím. Už v roce dvanáct set sedmdesát šest.

1. HEREC: Okamžik. Notář království českého – (*jméno herce*).

2. HEREC: Dobrý večer.

Gong.
Brnkání na kytaru.

VŠICHNI (*zpívají*):

Na den svatého Rufa
na poli Moravském
|: krev česká tekla proudem
až zružověla zem. :|

Tam české pluky stály
Otakar vedl voj
|: ó slavný český králi
to poslední tvůj boj. :|

NOTÁŘ: Moravské pole začalo už dva roky předtím, pane. Už v roce dvanáct set sedmdesát šest. Už tenkrát stála vojska Rudolfa Habsburka a tvého otce proti sobě. Na Dunaji neda-leko Vídně. Ten den svatého Rufa začal už tenkrát, dva roky před bitvou.

VÁCLAV: Po boji je chytrý každý.

NOTÁŘ: Nedělám se chytrým, pane. Ani pro mě to není lehká vzpomínka.

VÁCLAV: Vypravuj. Pravdu. Jen to, co jsi sám viděl.

NOTÁŘ: Jsem člověk církve, pane, viděl jsem spíš pečetení listů než ruch vojenských táborů, který tě zajímá jistě nejvíce, jsi přece dědic Přemysla Otakara II., jeho štítu i jeho přílby. I jeho srdce, vím. Musel už tenkrát myslet na tebe, bylo ti pět let a on se vzdával příliš mnoha hodnot, než aby nemyslel na syna.

VÁCLAV: Jen co jsi viděl.

NOTÁŘ: Ano, ovšem, promiň. Tak tedy tenkrát vojska ležela proti sobě plných pět neděl a dělil je jenom Dunaj. Široký, pravda, v těch místech široký. Nás ubývalo, na Rudolfově straně táhly se večerní ohně do nedohledna.

VÁCLAV: Mohla to být lest. Zapalovat mnoho ohňů a klamat tak nepřítel, to se přece dělá.

NOTÁŘ: Jistě. Ale Přemysl Otakar byl velký vojevůdce a byl by rozeznal klam. Čas od času připojilo se k nám jenom pár zubožených jezdců, co kdesi daleko, po proudu či proti němu, překročili Dunaj, prchající z Rakous, Štýrska a Korutan, Kraňska a krajiny Pordenone. České posádky opouštěly i města tak pevná, jako je Štýrský Hradec, a probíjely se k nám jako štvaní vlci zemí zničenou nepřátelskou. A ti, co ještě před měsícem ujišťovali českého krále svou nekonečnou věrností, přijížděli s rozvinutými praporci do Habsburkova ležení naproti za Dunajem. Přemyslovo panství v alpských zemích tálo před očima jako jarní sníh.

VÁCLAV: Proč? A dej teď pozor, rád bych to věděl přesně. Byla příliš tvrdá, ta česká vláda?

NOTÁŘ: Nevím, pane, možná. Každá cizí vláda je tvrdá.

VÁCLAV: Šli přece pod jinou cizí vládu. Proč jim ta Rudolfova byla přijatelnější?

NOTÁŘ: Každá nová se zdá přijatelnější.

VÁCLAV: Nikdo nezůstal věrný?

NOTÁŘ: Některá města. Nejdéle Vídeň. Ještě tenkrát, na Dunaji, měl Rudolf v zádech Vídeň v české moci. Ale to bylo všechno, pane.

VÁCLAV: Proč nedošlo k bitvě?

NOTÁŘ: Nevím, pane, ptáš se příliš mnoho.

VÁCLAV: Nevěřím, že se otec zalekl množství!

NOTÁŘ: Byl nejstatečnější ze statečných. Umřít je snadné, říkal. Umřít je nejlehčí. – A odhodlal se k trpčímu údělu. Mnozí si oddechli – a věř, pane... nebyli nestateční.

VÁCLAV: Proč tedy nepodstoupil boj Rudolf? Báł se! Co? Co myslíš, báł se?

NOTÁŘ: O Rudolfovi se říká dodneška, že se nebojí ničeho, krom vydat grošík navíc. Odpust', že tak mluvím o tvém tchánovi...

VÁCLAV: Proč se tedy nepostavil přílba proti přílbě?

NOTÁŘ: Říkalo se leccos. Ale já si myslím, že prostě nechtěl bojovat, mohl-li všeho, oč usiloval, dosáhnout bez boje. A dosáhl, pane. Viděl jsem na vlastní oči Přemyslovo pokoření před

Rudolfem, dva roky před bitvou na Moravském poli. Dvacátého pátého listopadu dvanáct set sedmdesát šest. Padal déšť se sněhem, ani počasí nebylo vlídnější než osud. Ty, pane, znáš už Rudolfa Habsburského jako slavného krále, jenž není ověnčen císařskou korunou jen proto, že dosud neuznal za vhodné vydat se do Říma. Ale pro české vojsko v té době byl Rudolf Habsburk jen obejda, který se neprávem vetřel na říšský trůn, král z Nemanic, podporovatel zemských škůdců, Záviše z Falkenštejna například a ostatních Vítkovců, kteří se drže – tak se to tenkrát říkalo – drže postavili proti svému panovníku. A před tuhle bledou chmelovou tyčku, před toho hraběte odnikud, o němž basilejský biskup řekl: Bože na nebesích, chraň si svůj trůn, nebo ti ho ten chlap zasedne – před toho šel sklonit koleno král železný a zlatý, štít křesťanstva, jehož jméno vyslovovali s obdivem a úctou v Kastilii i Cornwallu a s posvátnou hrůzou si je šeptaly u svých ohňů i hordy Nogaje chána jako jediné evropské slovo, které se vůbec probilo do jejich povědomí. Ve světle dnešní Rudolfovy velikosti, již nehodlám nic ubírat, se ti snad zdá, že přeháním. Ale věř, tenkrát tak mysleli všichni. Dokonce i ta záplava Rudolfových vojsk na druhém břehu. Když přistávala Přemyslova loď, čekal na nás nepřehledný zástup panstva i žoldnéřů, opilých vítězství. Není snadné, věř, být členem takového poselství. Nikdo, jsem o tom přesvědčen, už nikdy nezapomene na tu cestu, a ti z nás, kdo o dva roky později stáli na Moravském poli, bili se jistě až k smrti, neboť je hnala vzpomínka na onu cestu ležením před Vídní. Ta cesta, pane, byla nejhorší, vlastně ne, snad nevyprávím dobře, bylo v tom i cosi zruďně krásného. Byli jsme nepatrný hlouček uprostřed nepřátelského moře, lidé různí

a rozdílní, mnozí by v časech míru některým svým spolujezdcům ani ruku nepodali, ale v té chvíli jsme každý cítil rameno svého souseda, byli jsme jedno srdce a jedna duše, dbali jsme, aby i koně našlapovali zvysoka a hrdě, a dokonce i mně schránky s pečetidly za sedlem řachtaly spíš zvukem bojové sekery. A přece jsme se jeli pokořit. Přemysl vešel do Rudolfova stanu, šel živým, rychlým krokem, korouhevníci za ním. Zastavil se hned za vchodem, rozhlédl se přitím, myslel jsem, že proto, aby nemusel utkvít pohledem na Rudolfově majestátu, rozloženém na velikém trůně uprostřed stanu, ale mýlil jsem se, Přemysl hledal – a našel. Stáli tam blízko vchodu všechny ty opory českého panství v alpských zemích, kolikrát jenom přísahaly věrnost, a byly časy, že ji dokonce i držely. „Nespletli jste si správnou stranu Dunaje, pánové?“ zeptal se lehce, jako by se ptal, jak jsou spokojeni se svými novými psy. A ten z nich, který byl nejvyšší rodem a jehož zrada chutnala nejtrpčeji, Jindřich Dolnobavorský, procedil mezi zuby: „Nedokážeš vládnout ani ve vlastní zemi.“ Přemysl neřekl nic, vlastně ani nebylo co říci, Záviš z Falkenštejna s Boršem z Rýzmburka skutečně tenkrát volně plenili v zádech Přemyslova vojska. A bylo potřebí pokleknout. Právě v té chvíli, snad že vlhký sníh na střeše stanu byl příliš těžký, ale spíš jeden z našich přidupl nohou stanový dílec, právě ve chvíli pokleknutí zakymácela se najednou jedna strana stanu a kdosi vybíhal ven, i sám Rudolf pohlédl starostlivě vzhůru, a Přemysl Otakar, ničeho si nevšímaje, huhlal zatím slova svého pokoření. Skončil dřív, než se strop stanu uklidnil. Rudolf pak vstal, nabídl mu paži a slavnostně pozvedl. Přistoupili korouhevníci, a pět korouhví, jedna za druhou přecházely do rukou římského krále, Korutany,

Štýrsko, vévodství rakouské. Moravskou orlici a českého lva Rudolf chvíli potěžkával, jako by váhal. Ostatně možná že ti o tom vyprávěl.

VÁCLAV: Nevyprávěl o tom nikdy.

NOTÁŘ: Je mlčenlivý – a to ho ctí. Ale nepochybuji, že ani on na tu chvilku ve stanu před Vídní nezapomene, co bude živ.

VÁCLAV: Neptal jsem se tě, co si myslel nebo myslí Rudolf. Chci znát co jsi viděl.

NOTÁŘ: Už toho není mnoho. Vrátil Přemyslu Otakarovi korouhve českých zemí, a ten je podal dál, svým korouhevníkům. Spolu a vedle sebe vyšli ze stanu. Vítal je jásot shromážděných davů. Rudolf zvedl Přemyslovu ruku na znamení, že říšská klatba je zrušena, a přece oba už v té chvíli věděli, že pokolením před Vídní jejich utkání nekončí, oba už museli vědět, že jednou přijde Moravské pole. Rudolf ještě zamával na rozloučenou. Pouhé dvě korouhve se vracely zpátky, ale ještě vlály pyšně. A Přemysl Otakar se smál. Vyprávěl si s ostatními jezdci, jak se ve chvíli pokleknutí zakymácel stan, překřikoval hluk okolo, mluvili česky a dav jim nemohl rozumět, ale český král se smál – a to bylo srozumitelné všem.

VÁCLAV: Nevěřím.

NOTÁŘ: Bylo to tak, pane.

VÁCLAV: Nevěřím, že otec mohl být tak malicherný. Odevzdat víc než polovinu své moci a slávy a pak se těšit z hlouposti, která nic neznamena, nevěřím, že byl tak malý. Lžeš!

NOTÁŘ: Pravda. Možná že to byla náhoda a možná jenom malicherné gesto, jež neměnilo nic na kruté skutečnosti. Ale najít v té chvíli něco, cokoli, nad čím se lze smát i ve chvíli porážky, k tomu, pane, myslím si, je zapotřebí síly. Neboť ty davy kolem toužily vidět slzy a my jsme k nim neměli daleko. Ale Přemysl Otakar se smál, my jeli klusem uličkou hanby a měnili jsme ji v uličku pýchy, již nepokořila ztráta tří korouhví, ba ani pokleknutí před králem z Nemanic, vždyť ke všemu se v té slavnostní chvíli ještě zakymácel stan! A proto, pane, promiň mi mou smělost, proto jsem byl hrdý na svého smějícího se krále, a i když bych ti nepřál, abys sám musel prožívat ty chvíle tak hořké, přece jen, kdyby tomu někdy bylo, chtěl bych, abys dokázal své slzy zapřít a našel sílu i důvod, třeba sebemalichernější důvod – ke smíchu. Jako tvůj otec tenkrát před Vídní.

Gong.

2. HEREC: Václav II. – (*jméno herce představujícího Václava II.*).

1. HEREC: Těžký jezdec z vojska Přemysla Otakara II. – (*jméno herce*).

3. HEREC: Prosím.

Gong.

TĚŽKÝ JEZDEC: Viděl jsem všechno, pane, všechno.

VÁCLAV: Pravdu. Jen co jsi viděl.

TĚŽKÝ JEZDEC: Tak tenkrát, na svatého Rufa, leželi jsme nad Moravským polem už třetí den, a to byla ta chyba, to byla ta chyba, to byla chyba, pane.

VÁCLAV: Neptám se, co byla chyba. Chci vědět, cos viděl.

TĚŽKÝ JEZDEC: Samozřejmě. Třetí den dochází všechno. Píce pro koně, není co jíst, musí se vyrazit do okolí, a to byla ta chyba... myslím. Hodně pánů se den předtím rozjelo, ale vraceli se těžce, moc těžce. Taková uherská jízda není k ničemu v pořádné bitvě, ale řeknu ti, když se vojsko trochu rozptýlí, a to se muselo už skrz to pícování, byli jsme těmi lotry obklopeni, hned byli tu a hned zas tady. Mnozí páni se prostě vůbec nevrátili, ne že by je Uhři snad pobili, to ne, ale museli ustoupit a postavit se k obraně na nějakém vršku, pár jezdců, rozumíš – a kolem moře Uhrů, naše polská lehká jízda musela z toho tahat hlouček po hloučku, to síly nepřidá,

celou noc se někteří vraceli a šli ráno před bitvou rovnou k pobožnosti...

VÁCLAV: Byls taky pryč?

TĚŽKÝ JEZDEC: Vrátili jsme se večer, ale bez píce, koně skoro o hladu. A pak to vedro. Už jsem říkal, jaké bylo vedro?

VÁCLAV: Ne, to jsi neříkal.

TĚŽKÝ JEZDEC: Nepředstavitelné, den za dnem, do stanů nikdo nechodil ani spát, chlapi jezdili nazí, sotva přikryté ohanbí a v ruce meč...

VÁCLAV: Chceš říci, že šli do bitvy nazí?

TĚŽKÝ JEZDEC: To ne, pane, do bitvy nikterak. Jenom chci říci, jaké to bylo zrovna v ten den, nikomu se nechtělo natahovat na sebe pancíř, holeně, železo rozpálené – a to bylo ráno, pane. Všichni si říkali, že bitva by se měla svést časně, pěkně za svěžího vzduchu, jenže bohoslužby se protáhly a potom, každý čekal na poslední chvíli – a tak se pořádný šik ustavil až kolem desáté.

VÁCLAV: Co král?

TĚŽKÝ JEZDEC: Stál v čele, uprostřed šiku, jak se sluší na krále, kolem něho všech pět korouhví, všech pět, pane, aby Rudolf viděl, s kým má tu čest, šik byl pořádný, ta naše železná stěna musela vypadat hrozivě. Vlastně nechápu, jak jsme mohli

prohrát, v těžkých koních jsme na tom byli líp. Krytí koně tenkrát rozhodovali boj. Heslo bylo Praha, zelené kříže přes prsa a na zádech, ti naproti měli kříže červené. No a – pak to začalo. Nejeli jsme prohrát, pane. Žádný rytíř nejede prohrát a v krytých koních... to už jsem říkal.

VÁCLAV: Ano, to už jsi říkal.

TĚŽKÝ JEZDEC: Trouby a bubny... však to znáš. Či vlastně neznáš, ještě jsi nebyl ve velké bitvě, jsi ještě mladý, no ovšem, jsi prostě mladý. To zkrátka zatneš zuby a myslíš jenom na jediné, nezústat vzadu, pane, to je důležité, ti přední víří prach, a tenkrát zvlášť, při tak dlouhém suchu se prach zvedal v oblacích.

VÁCLAV: Co král?

TĚŽKÝ JEZDEC: Jel jsem jen kousek vlevo od něho, slyšel jsem pořád jeho trubače. Ale pak už neslyšíš nic a vidíš leda toho před sebou, sám křičíš Praha a přílba tě ohlušuje. Mně to nevyšlo. Vidím, že se proti mně žene zleva nevelký chlap na vysokém koni, přílbu jako škopek, div ji neměl širší než ramena. Sotva jsem stačil stočit kopí, ale povedlo se to, zalomcovalo to s chlapem, to bych řekl, ale na koni zůstal. Mě netrefil vůbec, tak jsme se minuli, já otáčím koně, abych mu ukázal, zač je toho loket, jenomže přede mnou stěna prachu – a věřil bys, pane, ale já už toho chlapa nenašel, a na mě se vrhli hned dva v takových lehčích brněních, tak jdu po sekeře. Já jsem staromilec, pane, dávám přednost sekeře před mečem, taková sekera je sice těžká, ale když tím tupým

koncem – mám ho okovaný – když jím pořádně trefím přílbu, tak se rozlouskne jak ořech. Zkrátka když jsem vyřídil jednoho z těch dvou, druhý se ztratil, a to je velká chvíle pro rytíře, vítězí, a proto se mu zdá, že vítězí celé vojsko, dral jsem se kupředu, tam, kde jsem před chvílí viděl Rudolfovy praporce, ale v tom prachu za chvíli nevíš, kde je vpředu a kde vzadu – a nejhorší bylo to horko. Bylo nesnesitelné, už jenom když jsme seděli na koních, ale když se pořádně opřeš do několika úderů a stojíš ve třmenech, když se k tomu připojí oblak prachu, který ti vniká do přílby, to je, pane, chvíle k zalknutí, a nikdy potom jsem už nic takového nezažil. Zkrátka přiznám se ti, že od té chvíle, co jsem se pokoušel najít Habsburkovy praporce, už toho moc nevím. A najednou se zvedl křik Řím! – a já byl najednou sám uprostřed červených křížů. Dva proti nám vyjeli – stočil jsem koně do nejhustšího oblaku a měl jsem jedinou myšlenku, ven z toho zmatku, aspoň trochu vidět a aspoň trochu se nadechnout. Podařilo se mi to až kdesi u slepého ramene Moravy. To už jsem kolem sebe viděl naše se štítem na zádech. Štít na zádech je prosba o smrt, pane, dožene tě každý pacholek bez odění, protože jeho kůň nese mín, a než se otočíš, pěkně si vybere místo vedle štítu a už ji máš, štít na zádech, to je to poslední. Nedal jsem si štít na záda, ale udělal jsem něco, co se zdálo být horší, strhl jsem přílbu a pověsil ji na sedlo, ano, pane, bojoval jsem dál už bez přílby, ale pořád ještě se sekerou v ruce. Pak jsem potkal pár těžkých jezdců pána z Dubé, jeli jsme na sever, do hloubi Moravy, a všichni jsme věděli, tohle je konec. Náš tábor hořel a se soumrakem byla vidět rudá obloha.

VÁCLAV: Co král?

TĚŽKÝ JEZDEC: Zmizel. Ano, pane, byl jsem u toho. Ve chvíli, kdy se zvedl pokřik, pokoušel jsem se vyhledat krále, byl by musel být nedaleko mne, a nebyl. Já tvrdím, že zmizel. A zmizel. A skryl se na bezpečném místě a objeví se znovu, až bude české zemi nejhůř. Čekali jsme ho, v letech, kdy jsi byl na Bezdězi, a potom v Berlíně, kdy v Čechách hospodařili Braniboři, všichni jsme čekali, že přijde Přemysl Otakar, objeví se ve své těžké zbroji, někteří dokonce říkali, že ho i viděli. Ale tomu nevěřím, kdyby se opravdu objevil, byl by zasáhl, nejspíše bude jednou ještě hůř a na tu chvíli Přemysl Otakar čeká.

VÁCLAV: Ty tedy nevěříš, že jeho kosti odpočívají ve Znojmě?

TĚŽKÝ JEZDEC: Nikdo z nás tomu nevěří. Nikdo, kdož jsme byli na Moravském poli. Habsburk a rakouští páni to věděli a báli se, dodneška se bojí Přemysla Otakara. A tak leda vzali jakousi mrtvolu a vystavili ji ve vídeňském chrámu, aby každý viděl na vlastní oči, že velký český král je mrtev. Kostí toho neznámého teď leží ve Znojmě. Přemysl nemohl zemřít na Moravském poli. Nikdo z nás tomu nevěří.

Gong.

Brumendo písňě Na den svatěho Rufa.

4. HEREC: Prohrála to ta krysa Milota z Dědic.

1. HEREC: Lehký jezdec z vojska Přemysla Otakara II. – (*jméno herce*).

Gong.

LEHKÝ JEZDEC: Prohrála to ta krysa Milota z Dědic.

VÁCLAV: Jen co jsi viděl.

LEHKÝ JEZDEC: To bude těžké, protože podle mě rozhodlo, právě co jsem neviděl. A neviděl jsem na bojišti jízdu Miloty z Dědic.

VÁCLAV: Začni od začátku.

LEHKÝ JEZDEC: Co povídat? Bitva, no. Naši těžcí šli do útoku – a šlo jim to pěkně, řeknu ti.

VÁCLAV: Král uprostřed?

LEHKÝ JEZDEC: Král uprostřed, jak se sluší. Rozjeli to, že to byla radost.

VÁCLAV: Kde jsi byl ty?

LEHKÝ JEZDEC: Ve slezských rotách vzadu. Takhle na levém křídle, blízko u tábora. Měl jsem zajišťovat bok a tábor, tak tomu aspoň rozumím, to víš, vévoda se se mnou neradil.

VÁCLAV: Kolik vás bylo?

LEHKÝ JEZDEC: Právě že moc ne, v lehkých jsme na tom nebyli moc dobře. Lehký, pane, je holka pro všechno. Někde potřebují seno, a pošlou lehké, a všechno pěkně objezdit, obhlédnout nepřátelský tábor a dojet pitomci opatovi pro svaté ostatky, co zapomněl ve Znojmě, to všechno musí lehcí. A když pak dojde k bitvě, kobyla sotva stojí na nohou, a ty abys ji podpíral. A těžcí lezou na odpočaté koně a jdou do toho nejlepšího, kde můžeš získat pořádného zajatce. Lehký zavadí leda jenom o lehkého, a to dá práci, než se ti vzdá. Zkrátka, když se to nakonec povede a ty dovlečeš takového chlapa až na tvrz, tak pořád ještě nevíš, jestli se na něho příbuzní s odpuštěním nevytento, výkupné žádné a chlapa máš na krku, ještě abys ho živil. A jsou i takoví, co vůbec nemají příbuzné. Opravdu jsou. Nebo to aspoň tvrdí. Zkrátka bitva je pro lehkého leda bitva, smetanu sežerou těžcí. To se ví, na Moravském poli žádná smetana nebyla, ale to já říkám, jenom abys věděl, co je pro lehkého bitva.

VÁCLAV: Byls na levém křídle u tábora a nebylo vás mnoho.

LEHKÝ JEZDEC: No. Ano. Moc nás nebylo. Taky, abych řekl pravdu, scházeli jsme se jak švábi na pivo. Ono bylo vedro.

VÁCLAV: Vedro vynech.

LEHKÝ JEZDEC: To se snadno řekne. Ale tenkrát bylo takové vedro...

VÁCLAV: Těžší se rozjížděli a říkal jsi, že jim to šlo.

LEHKÝ JEZDEC: Šlo, pane, to ano. Jako když hrom bije. Jenomže potom to přišlo. Zleva, z naší strany, zase Uhři, pane – dostali se z boku mezi těžké a mezi tábor, jestli mi rozumíš. Bylo jich jak much, jednoho jsi obrátil a tři ti uklouzli, a hned pochodně, zkrátka jsme je neudrželi a tábor za chvílku hořel. Ono se s tím počítalo, že Uhři hned polezou z boku na tábor. Proto tam taky byl, nebo vlastně měl být, Milota z Dědic. Tisíc jezdců, pane, mezi nimi pár těžkých. Tisíc jezdců! Kdyby byl Milota najel do těch Uhrů, tak je smetl, Uhrů bylo jistě víc, ale kdepak Uhři na českou jízdu. Jenomže ta krysa Milota tam prostě nebyl. Věřil bys, když jsem potom utíkal, že jsem nepotkal ani jednoho z Milotových chlapů!? Ti snad museli zdrhnout ještě před nástupem! Každý potom mlel, že zrádce byl Falkenštejn.

5. HEREC: Sedíš mu na trůně.

LEHKÝ JEZDEC: Jenomže podle mého obyčejného rozumu Falkenštejn v té bitvě nebyl a s jeho jezdci nikdo nepočítal. S Milotou z Dědic jsme počítali. Tak mi teď řekni, kdo je vlastně zrádce? A dalo se to vyhrát, pane, tvrdím, že se Moravské pole dalo vlastně vyhrát, kdyby nebylo toho lotra.

VÁCLAV: Proč to udělal?

LEHKÝ JEZDEC: Kdo, Milota? Říká se...

VÁCLAV: Nechci, co se říká. Jenom co víš, u čeho jsi byl.

LEHKÝ JEZDEC: Byl, nebyl, kdopak je u zrady? Vím jenom, co se říkalo, a podobalo se to pravdě.

VÁCLAV: Mluv.

LEHKÝ JEZDEC: Říkalo se, že Milota nemohl Přemyslu Otakarovi zapomenout svého bratra.

VÁCLAV: A co bylo s Milotovým bratrem?

LEHKÝ JEZDEC: Zavřel se před králem ve věži a Přemysl Otakar dal prý tu věž spálit. Upekli Milotovi bratříčka – a on na to nemohl zapomenout. Čert ho vzal. Přišel nám draho, ten bratříček.

VÁCLAV: Spravedlivě?

LEHKÝ JEZDEC: Co – spravedlivě?

VÁCLAV: Odsoudil otec Milotova bratra?

LEHKÝ JEZDEC: Kdopak se v tom dneska vyzná? Nikoho nepotěší, když ti usmaží bratra, to nepotěší nikoho. Ale vzpomenout si na to zrovna za deset let a v takové bitvě, to je, pane, pěkné darebáctvo. Protože zasolíš králi, to se rozumí, ale s ním

chcípají stovky úplně obyčejných lidí, kteří s tím smažením neměli vůbec nic společného, a možná dokonce jsou mezi nimi i kamarádi toho bratra, a to je svinstvo, pane, žádná poctivá pomsta. Myslíš si, že ti bylo ukřivděno, tak si to vyříd' pěkně dýka proti dýce. Ale neutíkej z bitvy! Tak si to já myslím.

VÁCLAV: Co se s ním stalo?

LEHKÝ JEZDEC: S kým?

VÁCLAV: S Milotou z Dědic.

LEHKÝ JEZDEC: Ale bůhví. Já na místě jeho synů bych taky rozhlásil, že tatík srazil vaz, není to žádné potěšení, mít v rodině zrádce, co utekl z bitvy.

VÁCLAV: Co víš o otci?

LEHKÝ JEZDEC: O králi? Skoro nic. Byl kdesi vpředu. Zabili ho prý. Kdyby byl přišel Milota...

VÁCLAV: Víš jistě, že ho zabili?

LEHKÝ JEZDEC: Kdopak dneska něco ví jistě? Říkalo se, že ho nezabili, že jenom zmizel z bitvy. Jenomže to už by se dávno musel objevit, nikdy nebylo v Čechách hůř než po Moravském poli, a já myslím, že už nikdy ani nebude. Já věřím, že ho zabili. Milota z Dědic ho zabil a žádný Závíš a žádný

Bertold z Emmerbergu. Když někdo říká, že tam tenkrát nezahynul... to se lidi jenom tak utěšují. A vsadil bych se, že nejvíc to roztrušují Milotovi synové.

Gong.
Brnkání kytary.

1. HEREC: Milotův jezdec – (jméno herce).

5. HEREC: Jsem rád, že mohu říct pravdu o jezdcích Miloty z Dědic.

3. HEREC začíná hrát, 1., 2. a 6. HEREC zpívají s ním.

1., 2., 3. a 6. HEREC:

Král Otakar vítězný
jenž jméno české nes
|: až k moři Baltickému
u své Moravy kles. :|

Gong.

MILOTŮV JEZDEC: Jsem rád, pane, že mohu říci pravdu o jezdcích Miloty z Dědic právě tobě.

VÁCLAV: Nechci, abys omlouval Milotu z Dědic. Řekni jen, co jsi viděl, to je všechno, co po tobě chci.

MILOTŮV JEZDEC: Pokusím se, pane. Ale nebude to snadné, po deseti letech. Nebude snadné oddělit, co jsem viděl sám a o čem mi vyprávěli. Před námi, pane, před Milotovými jezdci se příliš o Moravském poli nemluvilo. Byli jsme ti, kteří zradili. A ozval-li se kdokoli z nás, ukřičeli ho okamžitě. Dnes, kdy už má člověk mysl trochu chladnou, dnes leccos chápu. Král železný a zlatý nemohl přece podlehnout jen tak, v rovném boji. A protože jim k vysvětlení nestačila zrada Závěše z Falkenštejna, hledali ještě zradu přímo v boji. Našli ji

v nás, ta myšlenka se každému líbila, Milota z Dědic nezasáhl vůbec do boje se svými šesti sty jezdci, zdálo se zřejmé...

VÁCLAV: Milota prý měl tisíc jezdců.

MILOTŮV JEZDEC: Sotva šest set, pane – a možná ani to ne. Jenom pověst přidávala. Čím silnější vojsko, tím horší zrada.

VÁCLAV: Snaž se oddělit pověsti.

MILOTŮV JEZDEC: Nejhorší na tom všem bylo, že Milotovi jezdci byli vlastně z vojska Přemysla Otakara jedinými vítězi. Porazili jsme Rudolfovy jezdce, porazili jsme je dokonale – a přece jsme právě my měli být beránky, snímajícími hříchy té bitvy.

VÁCLAV: Nech si ty úvahy. Jen co se dělo.

MILOTŮV JEZDEC: Dobrá. Stáli jsme vpravo od tábora, a i když se s námi Milota z Dědic neradil, přece bylo všem jasné, jaký je náš úkol. Chránit tábor před Uhry, a půjde-li to, vyrazit za těžkými v druhé vlně. Jenomže sotva se naši těžcí hnuli, ozval se nám v zádech křik. Za námi se vynořila hezká řádka jezdců, později se ukázalo, že to byli chlapi z Korutan a ze Štýrska. Na ty byla mezi námi největší žízeň, pane. Ještě před dvěma roky stavěli svou jízdu pod prapory Přemysla Otakara, kdykoli je zavolal – a teď se přidali k Habsburkům. Proti takovým se dobře vyjíždí. Pan Milota dal zatroubit k útoku a rozjel se první. Taky kdykoli jsem to později vyprávěl, vždycky se ozvaly uštěpačné poznámky. Zajisté, pan Milota

dal zatroubit a rozjel se prvý, jenom ti Rakušané tam prostě nebyli, nikdo je neviděl a my jsme si je prý leda vymysleli. Já jsem je viděl, pane, těmahle svýma očima, a touhle rukou jsem proti nim tasil meč. Chtělo se mi už často udeřit pěstí takového posměváčka, který nikdy nevyjel v sedle ani proti praseti a teď mi tvrdil, že jsme vyjížděli jen proti vymyšleným stínům. Ti Rakušané byli zatraceně živí. Jeli jsme a zem pod námi duněla. Je to krásný pocit, pane, jedeš-li do útoku a vedle tebe šest set chlapů, vedených stejnou myšlenkou. Zdá se ti, že jsi šíp, který někdo vystřelil, a ty teď musíš najít cíl. Je to ten nejkrásnější lov. Lov na člověka, který před tebou neprchá jako jeleni nebo kňouři, který se ti postaví jako raněný medvěd, jenomže není zraněn a nemáš naději, že po chvíli vykrvácí, naopak, také on loví tebe a ty v té chvíli ani nevíš, budeš-li lovcem nebo zvěří. Ale ve chvíli rozjezdu na to nemyslíš, lovec jsi jen ty a ten naproti je zvěř. Smetli jsme je, pane. Nestačili se ani sešikovat, smetli jsme je jediným úderem. Kolem řev. Je neuvěřitelné, jaký jek vydává bitva, a přece potom každý z nás by přísahal, že mlčel. Žádný nemlčí, pane, řvou všichni, ani o tom nevědí. Únava v bitvě přichází brzy, pane. Ani si neuvědomíš, a meč je najednou třikrát těžší. Jenom hlupáci vyprávějí o svých statečných činech během celodenní bitvy a jenom světci v legendách vydrží tlouci mečem tak vytrvale, že se před nimi kupí hory mrtvých nepřátel. A bylo vedro, neuvěřitelné vedro, pane. Někteří z těch rakouských lotrů už začínali otáčet koně. Zvedli jsme pokřik a vydali se za nimi. Někteří potom říkali, že pan Milota dal troubit a zvednout korouhve, abychom se shromáždili a nechali toho pronásledování – a je to možné, dnes, když se člověk dívá zpátky, zdá se to být rozumné. Ale

chceš, jenom co jsem sám viděl, a já jsem rohy neslyšel a koroughve nezahlédl a se mnou mnozí jiní, před námi prchali Rakušané a byli v té chvíli naší jedinou myšlenkou. Ani jsme vlastně nepozorovali tu chvíli – já aspoň ne, a vsadím se, že mnozí se mnou –, kdy jsme se z pronásledovatelů stali pronásledovanými. Ještě jsme dojížděli Rakušáky a sráželi je ze sedel, když už se za námi zase objevili Uhři. Byli lehčí a rychlejší a začali srážet ze sedel nás. Proměnil jsem se ve zvěř. Pak zbývá jediné. Svěřit se koni, jehož zároveň miluješ i nenávidíš. Měl jsem dobrou kobyly. Ostatně nepřežila tu bitvu. Ve Znojmě uhynula. Je směšné tvrdit, že Milotovi jezdci utekli z boje, pane. Bojovali jsme a troufám si říct, že dobře bojovali, porazili jsme ty Rakušany, ačkoliv jich bylo víc. Byli jsme jedinými vítězi z Přemyslových vojsk a nikdo ve Znojmě by si nedovolil říct – Milota je zrádce. Ten nesmysl se zrodil teprve v klášterních ambitech a hradních komůrkách.

VÁCLAV: Říká se, že Milota z Dědic prý se mstil za upálení svého bratra.

MILOTŮV JEZDEC: Bratra mu Přemysl upálil deset let před Moravským polem. Od té doby se smířili a znesvářili desetkrát. Milota byl léta Přemyslovým kapitánem ve Štýrsku. Dělal snad král kapitány ze svých nepřátel? Krom toho Milota byl rytíř. Nebyl by nikdy a z žádné bitvy utekl bez boje. Tím méně z téhle. Všichni jsme věděli, že jde o bytí a nebytí celého království.

VÁCLAV: Víš něco o králi?

MILOTŮV JEZDEC: Nic, pane. Vypráví se, že v řečišti potoka...

VÁCLAV: Nechci, co se vypráví. Jen co jsi viděl.

MILOTŮV JEZDEC: Viděl jsem ho naposled – když se rozjížděl
v čele těžkých.

VÁCLAV: Znal jsi ho?

MILOTŮV JEZDEC: Znal, pane. Byl to velký král.

Gong.

3. HEREC brnká na kytaru.

1. HEREC: Písař z tábora Přemysla Otakara II. – (*jméno herce*).

6. HEREC dá pokyn 2. HERCI na gong.

Gong.

VÁCLAV: Nech si své líčení bohoslužeb, vím, jak bohoslužby vypadají. Cos viděl z bitvy?

PÍSAŘ: Z bitvy? To je těžká věc, pane. Písař nikdy z bitvy moc nevidí. Čeká leda, jaké smlouvy bude třeba napsat, a nanejvýš se modlí, aby to byly dobré smlouvy, žádný písař nepíše rád na diktát protivníků. Takže z bitvy těžko. Ale písař je zase v táboře a vidí ledacos kolem, může se pěkně rozhlížet na všechny strany. Bojovníci vidí jenom toho rytíře před sebou a melou o něm tak dlouho, až už nevíš, kdo vlastně koho z koně srazil. Abych tak řekl, uniká jim celek, a při vši skromnosti na naše řemeslo musím říci, že písaři se většinou umějí dívat a taky zvažovat viděné, pane, to je důležité.

VÁCLAV: Žvaníš.

PÍSAŘ: Pokládal jsem za potřebné předeslat právě tahle slova, pane, protože už se říká, že když zpovídáš lidi, co pamatují Moravské pole, chceš vždycky jenom znát, co ten dotyčný sám viděl – a to musím přiznat, že toho nebylo mnoho. Ale pokud by ses chtěl dovědět jaksi celkově, tedy abych tak řekl v širokém vidění...

VÁCLAV: Už se o tom povídá?

PÍSAŘ: Prosím? O čem, prosím?

VÁCLAV: Že zpovídám lidi...

PÍSAŘ: Ano, říká se, že tě ta bitva zajímá. Je to pochopitelné, nebylo významnější bitvy pro celé království, a u tebe ještě přistupuje, abych tak řekl, rodinný aspekt, záhuba otce, že ano, to samozřejmě musí tvou mladou mysl...

VÁCLAV: Řekl jsem ti, abys nežvanil.

PÍSAŘ: Promiň. Já se ukázním.

VÁCLAV: Cos tedy viděl svým... celkovým viděním?

PÍSAŘ: Především, ačkoli to vypadá neuvěřitelně, tu bitvu, pane, pro člověka, který se dokáže trochu dívat, pane, prohrálo horko.

VÁCLAV: Tak.

PÍSAŘ: Zní to neuvěřitelně, že? Ale musím říci – horko. A tedy, eo ipso, Bůh a jeho svatá vůle.

VÁCLAV: Proč si to myslíš? Bylo snad naše vojsko míň odolné proti vedru nežli ti naproti? Habsburkům nebylo o nic chladněji.

PÍSAŘ: Zajisté, tak to není myšleno, i když bych si dovolil upozornit, že vojsko protivníka bylo většinou z jižnějších krajů,

takže jaksi vedru přivyklejší. Dovedli prostě v takových podmínkách líp chodit, říká se například, že si polévali přílby vodou. Nicméně, to není podstata mé odvážné úvahy. Roty ze severu jsou zase statečnější než rytíři slunečných krajů, jako příklad tu může sloužit rytířstvo italské, jež je daleko nejstatečnější u plných stolů a při rozepínání knoflíčků nestydatých ženštin, nikterak nepomlouvám, to je obecně známo.

VÁCLAV: Najdeš už konečně odvahu tu svou úvahu vyslovit?

PÍSAŘ: Ano. V takovém vedru, pane, je těžká jízda – myslím tím kryté koně – prostě k nepotřebě. Víím, že to nevypadá pravděpodobně. Krytí koně jsou, pane, pýchou každého vojska a nikdo na ně nedá dopustit, taky zpravidla rozhodují bitvu, a kdyby nebylo bývalo na Moravském poli takové vedro, nepamatuji takové vedro, a že něco pamatuji, byl by souboj rytířské jízdy rozhodl zajisté i tuto bitvu – a snad by ji byl rozhodl v opačném smyslu, není to samozřejmě nikterak jisté. Pokud by, pane, těžká jízda nelezla do svých krunýřů jako do rozpálených kamen, pak...

VÁCLAV: Na protivné straně rytíři také lezli do rozpálených kamen.

PÍSAŘ: Zajisté, naprosto správně. To, smím-li podotknout, nijak neodporuje mé domněnce. Na té i oné straně těžká jízda jaksi pozbyla svého rozhodujícího významu a naopak neobvykle stoupala úloha lehčích nebo docela neoblečených vojsk, ano, pane, vyskytovali se tam i takřka úplní adamité, vždyť i písař,

který nebojoval, byl blížek tomu svléknout sutanu. Mohu-li se tedy pokusit jaksi celkově shrnout, pak pro člověka, jenž váží souvislosti, jediná naděje Přemysla Otakara, nepočítáme-li přízeň Boží a statečnost vojska, tedy jediná skutečná naděje, těžká jízda, byla brzy po začátku boje leda souborem mátoh, které se potácely po bojišti. Moravské pole rozhodli lehčí, pane, to nikdo nečekal, a způsobilo to jediné vedro, alespoň podle mého názoru, který ti samozřejmě nijak nevnučuji.

Gong.

6. HEREC (*tomu, kdo udeřil na gong*): Ještě ne.

VÁCLAV: Vedro. Zdá se, že je to jediné, v čem se shodujete. Že bylo vedro. Cos viděl z bitvy?

PÍSAŘ: Takřka nic. Ztratil se mi tenkrát pultík na psaní a podezříval jsem jednoho... ehm... jednoho přítele písaře, jestli mi ho jaksi neotočil, byl to slušný pultík, žádná řezbářská práce, ale slušný pultík, tak jsem si řekl, stejně není nic vidět, leda oblaka prachu, tak ty se mezitím v klidu podíváš po tom pultíku, řekl jsem si, ostatně možná že ho ukradli v noci nějakí jezdcí na oheň, ani bys neřekl, jaká je v poli neúcta k majetku, no zkrátka hledal jsem pultík a najednou byli mezi stany Uhři, tak jsem se hleděl ztratit. Možná se divíš, že člověk jako já, který se snaží mít celkový přehled, nepokusil se spatřit alespoň něco z bitvy na vlastní oči, ale řeknu ti upřímně, vlastní pohled velice lehko mýlí, povšimneš si nějaké drobnosti a ta ti utkví a pokládáš ji za velice důležitou jenom proto, že jsi

ji sám a na vlastní oči viděl, a celkové vidění, abych tak řekl, zvážené vlastním rozumem, ti snadno unikne.

VÁCLAV: Tak tys tedy hledal pultík...

PÍSAŘ: Víím, že hledání pultíku ti musí připadat malicherné, ale uvaž, pane, že písařský pultík v případě vítězství je také zbraň – a dokonce zbraň velmi účinná. Mnohý rytíř sice rozlouskne mečem nepřátelskou lebku, ale písařská čerň, pane, zaznamenává odstoupení celých krajů, tisíce hřiven válečných náhrad, samozřejmě jenom v případě, že bitva je vítězná, a tak tomu bohužel na Moravském poli nebylo. Snad bych měl ještě uvést, že hledaje pultík, modlil jsem se za vítězství našich zbraní.

VÁCLAV: Nejspíš ses nemodlil dost vroucně. Krále jsi neviděl?

PÍSAŘ: Ovšemže viděl. Při ranních bohoslužbách jsem mu stál velice blízko.

VÁCLAV: A zase jsme u bohoslužeb. Jaký se ti zdál?

PÍSAŘ: Velice vážný. A velmi statečný.

VÁCLAV: Jak jsi to poznal?

PÍSAŘ: Byl vždycky statečný.

VÁCLAV: Ovšem. Děkuji ti za tvé... celkové vidění. Máš teď dobrý pultík?

PÍSAŘ: Velice dobrý.

VÁCLAV: A poslyš, řekni mi – na které straně tábora jsi hledal tenkrát ten svůj pultík? Bylo to blízko bitevnímu poli?

PÍSAŘ: Nikoli, pane. Písař, kterého jsem podezříval, že se snad zmocnil pultíku – ačkoli to byl pouze dojem, který jsem nemohl nijak podepřít –, měl své harampádí právě na opačné straně tábora, spíše tedy dál od bitvy.

VÁCLAV: Aha. Myslím, že rozumím.

Gong.

PŘESTÁVKA.

DRUHÝ DÍL

VŠICHNI (*zpívají*):

Na den svatého Rufa
na poli Moravském
krev česká tekla proudem
až zružověla zem.

Tam české pluky stály
Otakar vedl voj
ó slavný český králi
to poslední tvůj boj.

Král Otakar vítězný
jenž jméno české nes
až k moři Baltickému
u své Moravy kles.

Morava hučí temně
i pláče všechen lid
tak, jak by v zemi zhynul
poslední slunce svit.

1. HEREC (*po písni*): Kuchař jednoho z českých pánů z tábora Přemysla Otakara II. – (*jméno herce*).

Gong.

KUCHAŘ: Kuchař, pane, je na výsledku bitvy nezávislejší možná ze všech. Já vím, že se to nezdá.

VÁCLAV: To se tedy opravdu nezdá.

KUCHAŘ: Jestliže se zvítězí, pane, pak je vítězství potřebí oslavit a kuchař neví, kam dřív skočit. A při porážce, pane, vytráví neméně, připravovat hostinu a zároveň útěk, to je úděl kuchařův v takové bitvě.

VÁCLAV: Chci vědět, co z bitvy jsi viděl?

KUCHAŘ: Mohl jsem jí, abych tak řekl, vidět do vnitřností. Nikdy jsem se o tom, pane, nikomu nezmínil, ale hned jak jsem slyšel, že rozmlouváš s lidmi o Moravském poli, hned tenkrát jsem si řekl, jestli se tě král taky někdy zeptá, tohle nezamlčíš. Králi ne. I kdybys snad za to měl trpět.

VÁCLAV: Nech si ty úvody.

KUCHAŘ: Řeknu tedy rovnou, kuchař se leccos doví. Hovoří s jinými kuchaři a upřímně řečeno, máloco se mezi námi utají. Vidíme svým pánům, abych tak řekl, leckdy až do ledví.

VÁCLAV: Kuchařské žvasty mě nezajímají.

KUCHAŘ: Chci mluvit o tom, o čem hovořili páni. Pánové těch kuchařů, pane.

VÁCLAV: O čem tedy hovořili?

KUCHAŘ: Někteří říkali, proč že se nebojovalo už před dvěma léty na Dunaji. Teď že to přece vypadá zrovna tak. A naopak jiní si mysleli, že je nevýhodné pouštět se do bitvy a že by snad bylo líp vlákat Rudolfa hlouběji do země, vojska se pak trochu rozptýlí, i obyvatelstvo leckoho utluče – zkrátka, pane, je vždycky něco neblahého v tom, jestliže rytíři uvažují předem, kudy by bylo nejlépe ustupovat v případě porážky. Koneckonců se to v bitvě taky ukázalo. Milota z Dědic, jak každý ví, hledal ty ústupové cesty dřív, než bylo nutné. A i kdyby se opravdu tenkrát na jeho levém křídle objevili nějakí Rakušané. Je přece jisté, že Milota se neměl co pouštět do boje s nějakými Rakušany, ale být tam, kde se opravdu rozhodovalo.

VÁCLAV: Milota z Dědic mluvil o ústupových cestách ještě před bitvou?

KUCHAŘ: To nemohu říct, nebyl jsem v dobrých stycích s Milotovým kuchařem. Říkám to jenom pro příklad. Nikomu jsem o té domněnce neřekl, je to ostatně nebezpečná domněnka, jak jistě chápeš, a tak tě prosím, nechtěj na mně jména, ani si je nepamatuju. Snad leda jména těch kuchařů a ta by ti, pane, přece nic neřekla.

VÁCLAV: Uvařil jsi dobře svému pánu potom na útěku?

KUCHAŘ: Ano, pane. Byl jsem tenkrát připravený na všechno.

VÁCLAV: I na porážku tedy?

KUCHAŘ: I na porážku.

Gong.

NĚMECKÝ RYTÍŘ: Bylo tam švábské jezdeckto, pane. Pýcha německého rytířstva, a byli tam rakouští páni, štýrští a korutanští. Ještě nikdy se nesešlo tolik rytířů jako tenkrát, pod korouhvemi Rudolfa Habsburského. Rovina se pestřila barevnými praporci...

VÁCLAV: Mluv o bitvě.

NĚMECKÝ RYTÍŘ: Ano, zajisté. Chápu, že ti není příliš milé, jestliže se obdivuji množství a skvělosti Rudolfových vojsk. Stáli jsme přece tenkrát proti tvému otci. Ale chtěl jsem tím vším jenom říci, že být poražen vojskem tak skvělým není hanba.

VÁCLAV: Porážka je vždycky hanebná.

NĚMECKÝ RYTÍŘ: Je-li však vybojována v rytířském boji...

VÁCLAV: Přístup raději k tomu boji.

NĚMECKÝ RYTÍŘ: Ano, pane. Bylo tenkrát velmi horko. Snad bych dokonce mohl říci vedro.

VÁCLAV: Už zase horko?

NĚMECKÝ RYTÍŘ: Ano, zajisté. Jistě jsi o bitvě na Moravském poli mluvil také s někým z vaší strany. A horko ti nemohl zamlčet. Bylo opravdu takové...

VÁCLAV: Horko vynech. Chtěls mluvit o boji.

NĚMECKÝ RYTÍŘ: Ano. Ale mluvit o boji je těžké, pane. Velmi těžké. Chtěl jsem začít od začátku, jak nastupovala vojska, potom... potom už většinou zbývá jen prach a křik...

VÁCLAV: A ovšem vítězství. Dobrá, nechceš-li mluvit o boji...

NĚMECKÝ RYTÍŘ: Ale já chci.

VÁCLAV: Mluvil bys o prachu, v němž se leskne brnění, a o pestrých korouhvích, které se lámou o štíty. Už jsem pochopil, jak asi ty vidíš bitvu na Moravském poli. Ale říkali mi, že víš něco o smrti mého otce.

NĚMECKÝ RYTÍŘ: Ano, pane. To jest, o smrti vím jen z doslechu. Ale našel jsem jeho tělo.

VÁCLAV: Ty sám?

NĚMECKÝ RYTÍŘ: Totiž... sám. Křičeli – leží tam český král.

VÁCLAV: Kdo křičel?

NĚMECKÝ RYTÍŘ: To nevím, pane. Na bojišti je příliš mnoho křiku. Ale sjel jsem do toho vyschlého řečiště hned, jakmile jsem ta slova zaslechl. A byl jsem to já, pane, kdo přinesl Rudolfovi Habsburskému zprávu, že jeho velký protivník je mrtev.

VÁCLAV: Jak jsi ho našel?

NĚMECKÝ RYTÍŘ: Ležel takřka pod koněm. I koně pod ním zabili. Myslím, docela jistě, musel mít rozdrcené nohy. Ale nebylo to na nich vidět. Vzpomínám si, když potom jeho ostatky vystavili ve vídeňském chrámu, přikryté jen rouškou, nebylo na nohou nic vidět. Zato rány na krku byly patrné i potom.

VÁCLAV: Jaké rány?

NĚMECKÝ RYTÍŘ: Rozťali mu lebku, pane. A probodli ho několikrát do krku. Byl to strašný pohled, a zároveň, smím-li to říci právě tobě, pro rytíře z habsburské strany pohled povznášející. Veliký a mocný, mrtvý český král.

VÁCLAV: Zanech svých povznášejících pohledů.

NĚMECKÝ RYTÍŘ: Promiň. Chápu tě.

VÁCLAV: Víš, jak ho zabili?

NĚMECKÝ RYTÍŘ: Nevím, pane. Ale musel bojovat statečně, byl obrácen čelem proti nám. Nebyl zabit na útěku.

VÁCLAV: Kdo to ví? Mnozí mi říkali, že v bitvě brzy přestává být jasné, kde je vpředu a kde vzadu.

NĚMECKÝ RYTÍŘ: Tvůj otec byl nejstatečnější ze statečných. Bil se do posledního dechu.

VÁCLAV: Jak to víš?

NĚMECKÝ RYTÍŘ: Král Rudolf to dal po bitvě vyhlásit.

VÁCLAV: Král Rudolf chtěl ještě povýšit své vítězství. Mohl si přitom dovolit zdůrazňovat statečnost českého krále. Už to byl mrtvý král. Ale tys viděl mrtvého krále na vlastní oči. A říkáš, že bojoval do posledního dechu.

NĚMECKÝ RYTÍŘ: Ano, pane. Bojoval ztracený boj.

VÁCLAV: S výkvětem německého rytířstva. Nemusíš pokračovat. Znáš někoho, kdo byl u jeho smrti? – Co mlčíš?

NĚMECKÝ RYTÍŘ: Zním, pane.

VÁCLAV: Koho?

NĚMECKÝ RYTÍŘ: Zním toho, kdo Přemysla Otakara zabil. Nevím, mám-li právo říci to právě tobě.

VÁCLAV: Máš dokonce povinnost říci to právě mně.

NĚMECKÝ RYTÍŘ: Nuže... je to ostatně veřejné tajemství a možná že ses to doslechl už někde jinde... Zkrátka – Bertold z Emmerbergu.

VÁCLAV: Ano, už jsem to jméno slyšel. Proč to udělal?

NĚMECKÝ RYTÍŘ: Král Přemysl Otakar prý mu dal kdysi popravit bratra.

VÁCLAV: Příliš mnoho popravených bratrů, jak se zdá. Bratr Miloty z Dědic, bratr Bertolda z Emmerbergu...

NĚMECKÝ RYTÍŘ: Přemysl Otakar byl přísný muž.

VÁCLAV: Nebo byl málo přísný. Ponechal naživu příliš mnoho bratrů, aby se mu v pravé chvíli mohli pomstít.

NĚMECKÝ RYTÍŘ: To nemohu posoudit, pane. Chtěl bych ještě říci, že se tvému mrtvému otci dostalo všech poct, jichž může vítěz dopřát svému velikému soupeři. Tělo Přemysla Otakara bylo slavnostně odneseno do tábora a celou noc se nad ním modlili kněží. Jeho ostatky byly později vystaveny ve vídeňském chrámu, aby se jim mohli přijít poklonit všichni, kdož kdy měli úctu k českému králi.

VÁCLAV: A přicházeli mnozí?

NĚMECKÝ RYTÍŘ: Velmi mnozí, pane. V chrámu trvale hořely svíce a kolem rakve byly shromážděny všechny korouhve, jichž kdy Přemysl Otakar v životě dosáhl.

VÁCLAV: Alespoň ve smrti měl tedy své korouhve zas všechny pohromadě.

Gong.

6. HEREC: Bertold z Emmerbergu – (*jméno herce*).

Gong.

VÁCLAV: Pane Bertolde, chci s tebou mluvit.

BERTOLD: Se mnou?

VÁCLAV: Zajisté.

BERTOLD: Ale – promiň mi mou troufalost – o čem?

VÁCLAV: O bitvě na Moravském poli, pane z Emmerbergu.

BERTOLD: Musí to být? Už je to tak dávno, králi. Nebylo by lepší...
zapomenout na tu bitvu? Jsi teď přítelem Rudolfa Habsbur-
ského. Proč vzpomínat nepřátelských časů?

VÁCLAV: Nechci vzpomínat. Chci se tě zeptat, jak zemřel můj
otec.

BERTOLD: Paměť mi už neslouží, jako dříve sloužila, a jsem teď
tvůj přítel a přítel celých Čech. Proč vzpomínat těch chvil,
kdy jsme stáli proti sobě?

VÁCLAV: Zabils mého otce?

BERTOLD: Pochop přece, že právě s tebou se mi o tom mluví
těžko.

VÁCLAV: Proč? Bojoval jsi v bitvě, můj otec byl tvým nepřítelem. Jestliže jsi ho porazil, není ti to k necki. Nemůže ti to zazlívát dokonce ani jeho syn.

BERTOLD: Jsem už opravdu stár, pane, a leccos se mi mate.

VÁCLAV: Nechceš mluvit? Požádám Rudolfa, aby ti domluvil.

BERTOLD: Dobrá. Co chceš slyšet?

VÁCLAV: Všechno. Od chvíle, kdy jsi spatřil mého otce.

BERTOLD: Spatřil jsem ho poprvé, když mniši přinášeli jeho mrtvé tělo do Rudolfova tábora.

VÁCLAV: Rozhodl ses lhát?

BERTOLD: Rozhodl jsem se říci ti pravdu, pane.

VÁCLAV: Ty tedy tvrdíš, že mého otce v bitvě vůbec neviděl?

BERTOLD: Ne, pane. Byl bych se s ním potkal rád, nezapírám. Nebylo by větší cti pro rytíře mého stavu než zajmout českého krále. Nepotkal jsem tvého otce.

VÁCLAV: Jsou lidé, kteří tvrdí, že ses jim k tomu přiznal. Mstil jsi prý svého popraveného bratra.

BERTOLD: Můj bratr byl lump a zasloužil si svůj osud. Neříkám, že jsem byl nadšen, když ho dal Přemysl Otakar popravit. Ale

koneckonců bratr byl mrtev a jeho zboží tu zůstávalo. Vydělal jsem na jeho smrti a netoužil jsem ji nikdy pomstít.

VÁCLAV: A tvá přiznání?!

BERTOLD: Vůbec nevím, kdy se vynořila pověst, že vrahem českého krále jsem právě já. Popíral jsem ji. Kolem se usmívali, tvářili se spiklenecky a dávali mi najevo, jak docela dobře chápou, že nechci mluvit o svém podílu na smrti českého krále. Už tehdy jsem nebyl mlád, pane, ale byl jsem ještě marnivý. Bylo lichotivé být pokládán za přemohitele českého krále. Dnes, kdy už nejsem marnivý a kdy mluvím s tebou, vím dobře, že už mi nevystačí podivný úsměv a nepřesvědčivé popření. Nikdy jsem nikomu neřekl, že jsem zabil Přemysla Otakara. Ale připouštěl jsem to, pane, právě svým popíráním jsem to připouštěl, a byl čas, kdy jsem na tu pověst byl hrdý. Ještě dnes patří k největším chvílím mého života ony okamžiky ve vídeňském chrámu, kdy jsem se přišel podívat na Přemyslovy ostatky. Lidé se přede mnou roztupovali, krácel jsem uličkou až ke katafalku, početná er mého jména hrčela a pronikala šepotem, snad se mě trochu báli. Vítěz se přišel poklonit památce poraženého. Nebo také jinak. Vrah se přišel pokochat pohledem na svou oběť. Hrál jsem roli vraha, přiznávám se ti, byla to dobrá role. Český král byl obětí dost vznešenou, aby ta role byla dobrá. Ale nechci ji hrát před tebou.

VÁCLAV: Ty tedy nevíš, jak otec zahynul?

BERTOLD: Vím jen, že zahynul v bitvě na Moravském poli. To je vše, pane.

Gong.

3. HEREC: Téhož večera, kdy Václav II. vyslechl notáře, lehkého a těžkého jezdce, písaře, kuchaře, německého rytíře – mohlo dojít i k setkání Václava II. se Závišem. Mohli mít spolu tento rozhovor.

Gong.

ZÁVIŠ: Ty?!

VÁCLAV: Já. Vstaň.

ZÁVIŠ: Radši zůstanu sedět, když dovolíš. Nohy už příliš neslouží. Přišels mě dát zabít?

VÁCLAV: Proč si to myslíš?

ZÁVIŠ: To je otázka, která zaměstnává každého vězně. Na to myslí dnem i nocí. A má-li se myšlenka naplnit, pak je velkou ctí, že sdělit mi to přišel král. Sám král.

VÁCLAV: Nemyslel jsem si, Záviši z Falkenštejna, že sem vůbec kdy přijdu.

ZÁVIŠ: A já jsem v to doufal. Dřepím tu dva roky. Dva roky v Bílé věži. Proč jsi nepřišel dřív?

VÁCLAV: Měl jsem strach.

ZÁVIŠ: Ze mne?

VÁCLAV: Ano. Mám často strach, to přece víš. Kdysis byl mým otčímem, měl jsem tě rád.

ZÁVIŠ: A proto jsi mě dal vsadit do věže?

VÁCLAV: Možná. Také proto.

ZÁVIŠ: Tys těm lotrům opravdu uvěřil, že tě chci zabít?

VÁCLAV: Ne. Tomu jsem nevěřil nikdy.

ZÁVIŠ: A přesto jsi dovolil, aby mě zavřeli mezi tyhle zdi...

VÁCLAV: Ano, přesto jsem to dovolil.

ZÁVIŠ: Doposud jsem aspoň myslel, že rozumím – co chceš? Proč jsi přišel?

VÁCLAV: Chci slyšet od tebe, jak to bylo na Moravském poli.

ZÁVIŠ: Učíš se prohrávat? Připravuješ se na své Moravské pole?

VÁCLAV: Snad. Dobře pojmenováno. Možná že se učím prohrávat.

ZÁVIŠ: Moravské pole mě nezajímá. Vězně zajímá leda to, jde-li ti v patách také kat.

VÁCLAV: Budeš mluvit?

ZÁVIŠ: A ráno? Co bude ráno?

VÁCLAV: Do rána je daleko. Proč ses nesmířil s otcem. Tam začni. Po jeho vídeňském pokoření. Dávno před Moravským polem.

ZÁVIŠ: Protože mě jeho vojsko hnalo před sebou až k Vídni. Kdybych se byl zastavil, byl by ti ušetřil práci. Zbývala jediná cesta, a ta byla slepá. Končila u Rudolfa, u Rudolfa Habsburského. Můj bože! Nikdy předtím jsem Rudolfa nepotkal, nikdy předtím, až do té doby byl pro mne leda spravedlivý, který se jistě zastane Vítkovců proti útlaku českého krále. Spravedlivý. Rudolf Habsburský a spravedlivý!

VÁCLAV: Je to dnes můj tchán.

ZÁVIŠ: Ano, je to dnes tvůj tchán a já jsem ho k tomu přiměl, je-li Guta Habsburská tvou ženou, pak jsem to na Rudolfovi vymohl já. Bylo mi potěšením cokoli na něm vymáhat. Byl bych vymohl Štýrsko a Korutany a Rakousy, kdybys... Dokázal bych to... a kdyby byla tvá matka, Kunhuta, nezemřela... dokázal bych to možná i bez tebe.

VÁCLAV: Ty nemáš rád mého tchána, jak vidím.

ZÁVIŠ: Já ho nenávidím.

VÁCLAV: Víc než mě? Rudolf Habsburský tě nedal zavřít do věže.

ZÁVIŠ: Přidal jsem se k špatnému muži, a to se neodpouští. Nikdy to neodpustím sobě, tím méně pak Rudolfovi.

VÁCLAV: Co mu neodpustíš?

ZÁVIŠ: Že nebyl nadějí. Udělal ze mne blázna, neboť jsem dal přednost malému před velkým.

VÁCLAV: Mohls kdykoliv uznat svou vinu. Mohl ses k otci kdykoliv vrátit.

ZÁVIŠ: Ne, pane. Přemysl Otakar by mne dal zabít.

VÁCLAV: No a? Je snad smrt to nejhorší, co může potkat rytíře?

ZÁVIŠ: Jdeš nejspíš od nějaké hostiny. Trochu jsi pil. Myšlenky jsou lehké a především – nejde o tvůj život a o tvou smrt. Člověk lpí na svém životě, že, vymýšlí si důvody, proč by měl žít, i když platí vyšší cenou, nežli je život. Ale máš pravdu. Vlastně máš pravdu. Smrt je někdy menším zlem a já jsem to věděl i tenkrát. Kdybych tím byl něčemu pomohl, byl jsem ochoten i zemřít. Vydal jsem se tvému otci do rukou.

VÁCLAV: O tom nevím. Kdy?

ZÁVIŠ: Den před Moravským polem.

VÁCLAV: Tys byl na Moravském poli?

ZÁVIŠ: Ano, já jsem tam byl.

VÁCLAV: Proč tě otec nedal zabít?

5. HEREC: Proč? (*Osloví jménem 3. HERCE.*) – pomůžeš...

3. HEREC (*čte z knihy*): Odvažuješ se mnohého, jestliže se mi vydáš do rukou. Kdyby tě chytili a přivlékli sem mí jezdci, měl bys před sebou už jen jedinou cestu. Na šibenici.

ZÁVIŠ: Ano, takhle to mohlo začít. – Přišel jsem sám.

PŘEMYSL: To ti ještě nijak nezaručuje bezpečí.

ZÁVIŠ: Spoléhám na tvou velkomyslnost.

PŘEMYSL: Lotři vždycky spoléhají na královu velkomyslnost. Král je přece povinen být velkomyslný, oni ne. Král je povinen být spravedlivý, oni nemají žádnou povinnost. Oni mohou klidně loupit, pálit a zrazovat.

3. HEREC (*napoví*): Dnes večer...

ZÁVIŠ: Dnes večer se mnou jistě můžeš učinit, co je ti libo. Zítra už asi ne.

PŘEMYSL: To byla pohrůžka?

ZÁVIŠ: To byl odhad.

PŘEMYSL: Dejme tomu. Dejme tomu, že máš pravdu. Pak mám ještě pořád celý večer, ba celou noc, abych se vyrovnal s člověkem, kvůli němuž tu dnes stojíš proti sobě vojska.

ZÁVIŠ: Stála by stejně. I nebýt mne. Víím to, byl jsem teď půldruhého roku tam, na druhé straně. Vy dva s Rudolfem Habsburem jste se nemohli minout.

PŘEMYSL: Ty nejsi soudcem nad osudy králů, i když ses jím možná chtěl stát. Skromnost, jak vidím, nepatří k tvým nejsilnějším stránkám.

ZÁVIŠ: Ne, pane. Nikdy jsem nebyl skromný. Dokonce i dnes za tebou jsem přišel možná z neskromnosti. Ale myslím, že bych si už vždycky vyčítal, kdybych se alespoň nepokusil.

PŘEMYSL: Nepokusil oč?

ZÁVIŠ: O varování, pane. O pomoc.

3. HEREC (*odkládá knihu*): O pomoc...

PŘEMYSL: O pomoc mně?

ZÁVIŠ: Ano, pane.

PŘEMYSL: A proto dáváš v sázku svůj krk? Tomu mám věřit, pane z Falkenštejna? To spíš věřím, že máš v rukávě dýku a čekáš na svou příležitost. Počítám s tím.

ZÁVIŠ: Tvůj hejtman si dával pozor a prohledal mě dobře.

PŘEMYSL: Škoda. Vlastně bych se s tebou utkal rád. Neposlouchej mě. Jsem král – a nemohu si dovolit špinit se s takovými ničemy. Má jediná zbraň proti tobě může být kat. Vstaň! Sedni si. Teď už nemusíš stát před svým králem se skloněnou šíjí. Tos měl udělat dřív.

ZÁVIŠ: Kdybych byl přišel před rokem – a pokořil se – byl bys mě ušetřil?

PŘEMYSL: Nevím. Sotva. Asi bych vzpomínal na jeden stan před Vídní, a před očima bych měl rudou mlhu. Ale možná že bych tě se skřípěním zubů přijal na milost i s celou tvou vítkovskou verbeží. Věděl jsem, že se s Habsburkem budu muset utkat – a možná že bych dal přednost aspoň jakés takés jednotě českých pánů. Ale tys nepřišel, Falkenštejne, tys naopak ujel za Habsburkem.

ZÁVIŠ: Přišel jsem dnes.

PŘEMYSL: Pozdě. Příliš pozdě pro nás oba.

ZÁVIŠ: Možná je to jenom zoufalý pokus...

PŘEMYSL: Tvůj? Nebo můj?

ZÁVIŠ: My oba jsme zoufalí, pane.

PŘEMYSL: Proč ty? Já tu stojím s vojskem třikrát slabším proti celé síle jižního Německa, Uhry nepočítaje. Dejme tomu, že bych měl důvod k zoufalství. Ale proč ty, to mě zajímá. Dal

ses na správnou stranu, a třebaže tě to stálo vyhnanství, máš po zítřku docela slušnou naději, že se budeš moci vrátit do svých jižních Čech. Vrátit se jako vítěz nad svým králem, to není málo, Falkenštejne. Proč jsi zoufalý?

ZÁVIŠ: Ty tedy... ty si tedy taky myslíš, že zítra prohraješ?

PŘEMYSL: Ne. Jenom počítám s tou možností. Bohužel je to dost pravděpodobná možnost. Nechci prohrát a pokusím se neprohrát.

ZÁVIŠ: Nemůžeš zvítězit, králi.

PŘEMYSL: Je-li tomu tak, je to tvé štěstí. Kdybych zvítězil, visel bys, Falkenštejne. Ptal jsem se tě, proč se i ty pokládáš za zoufalého, jestliže, jak říkáš, nemohu vyhrát.

ZÁVIŠ: Byl jsem teď rok u Rudolfa Habsburského.

PŘEMYSL: A to je celá odpověď?

ZÁVIŠ: Ano, pane.

PŘEMYSL: Vlastně máš pravdu. Je to docela dobrá odpověď.

ZÁVIŠ: Proč jsi, pane, tolik tiskl Vítkovce? Proč jsi se proti nám dopouštěl tolika nespravedlností?

PŘEMYSL: Pokořili jste mě, Falkenštejne. Dohnali jste mě až na kolena před Rudolfa Habsburka – a to se nezapomíná.

ZÁVIŠ: Nerozuměli jsme si. Chápu docela dobře tvůj loňský útok na jižní Čechy. Jenomže hledám počátek věcí, králi. Proč vůbec muselo dojít k vítkovskému odboji dávno před Vídní? Cos měl proti Vítkovcům tenkrát?

PŘEMYSL: Nic, krom královských práv. Měl jsem proti vám vaši chamtivost, Falkenštejne, lépe řečeno – vy jste měli svou chamtivost proti mně. Pokládali jste jižní Čechy za své – a ony nebyly vaše. Pokládali jste královská města za zásah do vlastních práv, ačkoli města přinesla život i do vašich pustých koutů. Bránili jste se klášterům, ačkoli přinášely kříž a dobrou latinu i do míst, kde o psaní ještě pomalu nikdo ani neslyšel. Vy jste ovšem viděli jenom ten kus lesa, který jsem dal klášteru a který jste už vy pokládali za svůj. A protože jste své činy a své myšlení nechtěli nazvat chamtivostí, říkali jste jim odpor proti královskému útlaku a královské nespravedlnosti. Znělo to samozřejmě lépe. Ale ty nejsi hlupák, Falkenštejne. Takže tohle všechno víš. A víš taky, že každý král bude zakládat města a kláštery, některé z nich i v jižních Čechách. Vy, Vítkovci, jste si vždycky představovali, že král je ti k tomu, aby bránil vaše území, až bude někým napadeno. A pak už k ničemu. Ty prý jsi vedl roty na Budějovice. Už jenom za vypálení Budějovic patříš na katův špalek. – Ale to všechno přece víš. Jinak bych se totiž mýlil a ty bys byl opravdu hlupák.

ZÁVIŠ: Věděl jsem to. Jen jsem to chtěl slyšet z tvých úst.

PŘEMYSL: Tak ty tedy nasazuješ krk jenom proto, aby ses ode mě dověděl to, co ve skutečnosti už dávno víš?

ZÁVIŠ: Nejen proto. Nabízím ti pomoc, králi. Není to pro mě snadné. Zrazuji někoho, kdo mě tři roky ochraňoval právě proti tobě – a chci se přidat na stranu, která pravděpodobně prohraje.

PŘEMYSL: Záviši z Falkenštejna, radím ti, abys byl zítra mezi Rudolfovy páný někde hodně vpředu a hezky uprostřed. Radím ti, aby ses mě pokusil zítra v bitvě zabít. Protože přežiju-li tě, nebudeš už nikdy bezpečný. Krom toho bych tě rád potkal v boji! Přílba proti přílbě.

ZÁVIŠ: Mám dvě stě jezdců, pane, a jsou věrní. Udělají, co jim řeknu – a to se nedá říct o mnoha jezdcích tvých pánů. Jestliže přikývneš, přepadnu s těmi dvěma sty během bitvy Rudolfův tábor a zapálím jej. Víš sám dobře, co by to mohlo znamenat pro bitvu.

PŘEMYSL: Co za to chceš?

ZÁVIŠ: Nic. Milost pro Vítkovce.

PŘEMYSL: Na něco jsi zapomněl, Falkenštejne.

ZÁVIŠ: Nač?

PŘEMYSL: Jsem rytíř. Bojuji v přílbě!

ZÁVIŠ: Nerozumím. Na druhé straně v Rudolfově táboře jsou desítky těch, kteří zradili. Všichni rakouští páni. Přísahali bezpočtukrát, že na zavolání přijdou pod tvůj prapor. Bu-

dou mít na hlavách přílby a ani je nenapadne, že snad bojují nerytířský boj. Proč bys ty nemohl přijmout mou nabídku? Neříkám, že je skvělá. Dvě stě jezdců není mnoho a třeba nepostačí překvapení. Třeba padnem, ty i já. Ale jestliže je mi to souzeno, chtěl bych padnout na tvé straně, králi. Vím, že to zní podivně po všem, co se mezi námi událo – ale je tomu tak. A ty nemáš právo odmítnout. Nebojuješ přece jenom za sebe.

PŘEMYSL: Mám dobrý nápad, Falkenštejne. Co kdybys tě teď dal svázat a poslal tě naproti do Habsburkova ležení, Rudolfovi! S kratičkým vzkazem. Záviš z Falkenštejna za mnou přišel a nabídl mi, že zítra během bitvy zapálí tvé ležení. Nebojuji takovými prostředky a posílám ti toho nápaditého muže, abys s ním naložil, jak uznáš za vhodné. – Co bys tomu řekl, Falkenštejne?

ZÁVIŠ: Nic. Jistě bys to mohl udělat.

PŘEMYSL: Jistěže bych mohl. Dokonce by to mělo půvab. Habsburk by tě dal patrně popravit ještě této noci. A ty bys prospěl budoucí věrnosti českého panstva jako znamenitý příklad, jak končívá zrada.

ZÁVIŠ: Slíbils muži, kterého jsem za tebou poslal, že mohu přijít a taky volně odejít.

PŘEMYSL: Nic takového jsem neslíbil. Řekl jsem – chce-li, ať přijde.

ZÁVIŠ: Ten muž mi to řekl jinak.

PŘEMYSL: Mám tě dost, Falkenštejne! I kdybych byl řekl cokoli jiného – a já jsem neřekl –, pak mi proboha pověz, kde bereš právo spoléhat na královské slovo, jestliže sám své slovo porušuješ, kde ti napadne! Král je povinen! To je vaše heslo. Zapomínáš, že král je také povinen trestat zradu! – Neboj se, nepošlu tě Rudolfu Habsburkovi. Jsi moje prvé malé vítězství na Moravském poli. Nebude-li už žádného jiného, pak bylo aspoň tohle.

ZÁVIŠ: Ty musíš přijmout mou pomoc. Nic jiného ti nezbývá.

PŘEMYSL: Něco přece. To neznáš, Falkenštejne. Říká se tomu královská čest. Slovo, že? Jenom takové krásné slovo. Ale je-li člověk blízek smrti – a my oba jsme –, pak taková bezvýznamná lesklá slova najednou nabývají významu. Čest totiž přežije. A dědí se. Zbude malému Václavovi, jestliže kdy bude českým králem. Já vůbec nemohu přijmout tvou pomoc. Každý český pán by už potom volně pozvedl svou zbraň proti svému králi, protože by doufal, že až se jednou král dostane do tísně, vezme ho zase na milost. A já nemohu otevřít širokou cestu zradě. Můj syn by mi to nikdy neodpustil, dokonce i kdybych s tvou pomocí zítra zvítězil. Jsou prostě věci, jež král nesmí udělat.

ZÁVIŠ: Především nesmí být poražen. Pak teprv všechno ostatní.

PŘEMYSL: Mohu přijmout zradu kteréhokoliv z Rudolfových pánů. Dokonce ji přivítám. Ale nemohu přijmout pomoc

člověka, který léta – a vždycky v rozhodujících chvílích – zrazoval mne.

ZÁVIŠ: Pane, chápu tvou hrdost, snad můžeš padnout a uchovat si čest, jak říkáš. Ale tvoje čest bude brzy lhostejná poražené zemi. Lidé se nenasytí cti a požáry nebudou hořet o nic méně, jestliže král uchoval svou čest. Právě ve světle smrti je čest leda lesklé slůvko. K mé cti by bylo patřilo stát proti tobě. Ale přišel jsem za tebou – a přijmeš-li mou pomoc a zvítězíme-li, pak budou moje jméno vláčet bahnem u každého stolu, u kterého se bude žvanit o bitvě na Moravském poli – a těch stolů nebude málo. Dvojitý zrádce. Jaké příjemné sousto pro lidi, kteří se nikdy ničeho neodvážili! Přesto jsem přišel. Co se říká o mně nebo o mé cti, je přece docela bezvýznamné, když jde o osud celého království. Mohu-li zachránit království před Rudolfem za cenu toho, že ti, které jsem zachránil, budou po mně plivat, pak ať plivají do sytosti. Člověk vydrží víc, než si myslí. Přece tu nejde o nás dva!

PŘEMYSL: Jsem králem té země. A čest krále je trochu také ctí království. V tom je mezi námi rozdíl. Země, v níž by museli plivat na svého vlastního krále... to je možná lepší, když ta země hoří. Máš jistě pravdu, ve světle požárů čest bledne rychle. Ale přece je ještě něco horšího. Přihlížet požárům bez cti. Žvaníme, Falkenštejne. Bylo by moudřejší ještě jednou prohlédnout zbroj a zkusit ostrí meče. Já na téhle, ty na druhé straně.

ZÁVIŠ: Můžeme zabránit požárům.

PŘEMYSL: Kdo? My dva? Nejsi už trochu posedlý vlastní důležitostí?

ZÁVIŠ: Bylo by to tvoje vítězství a nikdo by ti je nemohl vzít. Přepadení Rudolfova tábora by nikdo nepřikládal významu...

PŘEMYSL: Ale ty bys věděl, že význam byl obrovský. Dobrá. Přiveď ještě v noci svých dvě stě jezdců sem do tábora a zítra se můžeš rozjet proti Habsburkovi.

ZÁVIŠ: Pane! Mých dvě stě jezdců má smysl, jen jsou-li v Habsburkově týlu...

PŘEMYSL: Pak je tedy obětuj nesmyslu a přijed' zítra padnout!

ZÁVIŠ: Přijmeš potom Vítkovce na milost?

PŘEMYSL: Ne!

ZÁVIŠ: Snad... snad kdybych byl sám... snad bych to i udělal.

PŘEMYSL: Ale nejsi naštěstí sám, musíš rozhodovat osudy Vítkovců i celé země. Takže jdi. Myslím, že budu litovat, že jsem tě přece jenom neposlal svázaného Habsburkovi. Jdi. Bylo příliš horko na takový spor. Myšlenky jsou líné a čin ještě línější. Možná je to dobře. Jdi.

VÁCLAV: Proč tě nedal zabít?

ZÁVIŠ: Byl příliš hrdý. Nestál jsem mu za hřích.

VÁCLAV: Já tě dám zabít, nejsem dost hrdý.

ZÁVIŠ: Já vím... nemůžeš mě přece pustit a tvářit se, že se nic nestalo. Už dlouho to vím.

VÁCLAV: Co víš o Moravském poli?

ZÁVIŠ: Nic. Nebyl jsem na Moravském poli, neviděl jsem tu bitvu, nechci o ní nic vědět.

VÁCLAV: Nikdo o ní nic neví. Dokonce ani ti, kteří tam byli. Vedro a prach, to je jediné, v čem se všichni shodují.

3. HEREC: A ještě zelené kříže a červené kříže, heslo Praha a heslo Řím, to je téměř vše, co se o té bitvě můžeš dovědět. A potom...

5. HEREC: Že Milota zradil, a zase že nezradil a bil se až do posledního dechu.

6. HEREC: Že Bertold z Emmerbergu vraždil, a zase nevraždil. Že bitvu vyhrála uherská lehká jízda, nebo...

2. HEREC: Nevěrnost českého panstva. Jisté je jediné. Že otec prohrál – a potom snad ještě, že...

VŠICHNI: ... bylo vedro.

ZÁVIŠ: Že porážku zavinil Záviš z Falkenštejna, to přece také tvrdí všichni.

VÁCLAV: Všichni ne, ale většina.

ZÁVIŠ: Nezajímá mě bitva na Moravském poli.

VÁCLAV: Mne ano.

ZÁVIŠ: Já o té bitvě nemám co říci. Neviděl jsem z ní ani jediného mrtvého. Vlastně ano. Jednoho ano. Přemysla Otakara.

VÁCLAV: Tys měl tu odvahu...?

ZÁVIŠ: Ano. Měl jsem tu odvahu. Několik dní jsem ji sbíral, ale nakonec jsem do toho vídeňského chrámu šel.

VÁCLAV: Byl to opravdu otec?

ZÁVIŠ: Ano. Byl to Přemysl Otakar II. a byl dokonale mrtev. Mnozí tam tenkrát plakali.

VÁCLAV: Ty též?

ZÁVIŠ: Já též. Zní to neuvěřitelně, ale já též.

VÁCLAV: Máš tady zimu.

ZÁVIŠ: Není tu zrovna nejtepleji.

VÁCLAV: Víš, kdo ho zabil?

ZÁVIŠ: Vím. Chtěl jsem znát vraha, sám pro sebe jsem ho chtěl znát.

VÁCLAV: Mluv! Na co čekáš?

ZÁVIŠ: Zabili ho opilí švábsští žoldnéři. Zlili se před bojem. Teprve když bylo zřejmé, na čí straně je vítězství, vrhli se kamsi doprostřed prachu, aby nepřišli o kořist. A pod břehem vyschlého potoka padli na jezdce, jehož zalehl kůň. Vrhli se k tomu padlému – ale on žil. Takřka se ulekli, a zabili ho. Teprve večer, když se dělili o kořist, teprve potom odhadli, kdo byl muž ve vyschlém řečišti. Přemysl Otakar zahynul nedůstojně jako oběť zlodějů.

VÁCLAV: Kde byli všichni, kteří ho měli chránit do poslední kapky krve?

ZÁVIŠ: Nevím. Ve chvíli smrti byl sám. Myslím, že Rudolf Habsburský vděčí těm dvěma švábským lumpům za mnohé. A přece se ho báli. Rudolf Habsburský by neváhal potrestat vrahy Přemysla Otakara, takové gesto by vypadalo vznešeně a tvému otci by už stejně nepomohlo k životu. Někdy si představuji, že se dodneška neodvážili prodat zbroj Přemysla Otakara a že si s jeho přílbou hraje nějaké žoldnéřské dítě na zapadlé švábské tvrzi, možná si hraje právě na Přemysla Otakara, neboť od té doby nebylo slavnějšího rytíře v křesťanstvu.

VÁCLAV: I já jsem si chtěl hrát na Přemysla Otakara.

ZÁVIŠ: Ano – dokonce i já.

VÁCLAV: Ty? Tys nemohl být Přemyslem Otakarem. Já ano, já jsem jeho syn.

ZÁVIŠ: Nikdy jsem o tom nepochyboval.

VÁCLAV: A já jsem tě naučil pochybovat, zdali jsem hoden úředu Přemysla Otakara. Snad jsi dokonce pochyboval, že jsem opravdu jeho syn. A protože jsi chtěl vzkřísit, co jsi sám zabil, chtěl ses stát Přemyslem Otakarem sám. Ale tys jím nemohl být. To bych musel já, já jsem král, a ví Bůh, že to neříkám hrdě. Někdy se svému zpovědníku zpovídám z úzkosti z toho titulu a nevěří mi. Nevěří, že někdo může mít úzkost být král. Ty bys to možná pochopil, ty ano, tys mne znal. Jediný král, jehož jsem znal já a jímž bych chtěl být, byl můj otec. Nedokážu-li jím být, musím být někým jiným. Kým? Ani ty to nevíš a jsi z nejchytřejších lidí, s kterými jsem se kdy potkal. Pro tebe už měl být Václav navždy jenom mstitelem Moravského pole. A Moravské pole nebyla má bitva, Záviši, příliš se bojím, než abych kdy nechal dojít k Moravskému poli, a tak je nechci odčinit. Chci na ně zapomenout. A chci, aby na ně zapomněli i jiní.

ZÁVIŠ: Na bitvu na Moravském poli se nedá zapomenout.

VÁCLAV: Ale ano. Už dnes o ní nikdo nic neví. Jen prach a vedro a porážka a smrt. To je všechno, co zůstalo. Na Moravské pole se zapomenout dá.

ZÁVIŠ: Já... nezapomenu.

VÁCLAV: A právě proto zemřeš.

ZÁVIŠ: Vyměníš bitevní meč za katovský?

VÁCLAV: Hledám svůj meč a prosím Boha, abych jej našel. Nemám rád krev, Závíši. Proč by musel král v lesklém brnění stát v čele svých rytířů? Proč by je nemohl posílat před sebou a vědět, leda kam a proč je posílá? Vědět – rozumíš? Teď vím – teď třeba leccos vím – a vědění by mohlo být mým mečem.

ZÁVIŠ: Například víš, že jsi vlastně zbabělec.

VÁCLAV: Ano. Nepostavím se nikdy přílbou proti přílbě a nepadnu v prachu bitvy za oběť žoldnéřům. Ty, Závíši, už nechceš nic jiného než vrátit mne a tuhle zemi ke dni svatého Rufa, kdy nad jednou moravskou plání vládlo vedro a smrt. A čím víc let uplynulo od toho dne, tím je tvá touha poštilejší a nesmyslnější, až nakonec z ní zbude jenom pomsta, a uražená ješitnost. Jsi zemský škůdce, Závíši, je to tvůj osud.

ZÁVIŠ: Jsem Závíš z Falkenštejna, Vítkovec, manžel královny vdovy, tvůj otčím...

VÁCLAV: ... a zároveň – poslední padlý z bitvy na Moravském poli. Ta bitva skončila, Závíši. Zbyla jen hořká chuť porážky a naučení z ní, jsme-li schopni se učit. Já – chci být schopen.

3. HEREC: Záviši z Falkenštejna, bitva na Moravském poli je zapomenuta.

2. HEREC: Všehovšudy bylo tenkrát vedro a něco v nás zemřelo.
To je vše.

S brumendem písničky Na den svatého Rufa se všichni rozcházejí.

KONEC.

Oldřich Daněk

Bitva na Moravském poli

Edice Drama

Ilustrace na obálce Kaspone/Shutterstock.com

Korektura Jaroslava Bednářová

Technická redakce Markéta Teuchnerová

Vydala Městská knihovna v Praze

Mariánské nám. 1, 115 72 Praha 1

V MKP 1. elektronické vydání

Verze 1.0 z 21. 8. 2026

ISBN 978-80-274-5161-6 (epub)

ISBN 978-80-274-5162-3 (pdf)

ISBN 978-80-274-5163-0 (prc)

KNIHOVNA? KNIHOVNA!

Využijte **prostor**
pro studium, setkání,
kulturu i relax.

Stahujte **e-knihy zdarma**
z **e-knihovna.cz**, prohlížejte
digitalizované tituly na
digitalizovane.cz.

Sledujte **videocasty**
a přednášky na
youtube.com/@knihovnaPraha.

Půjčte si obraz v Artotéce,
audioknihu, CD, film
nebo deskovou hru.

Tvořte se dřevem, papírem,
barvami, kůží i látkami.
Otevřený ateliér DOK16,
Atelier Jezerka a Kreativní
centrUM v Ústřední knihovně.

Navštivte přednášky,
koncerty, autorská čtení,
filmové projekce, akce
pro děti. Sledujte
mlp.cz/akce.

Vyzkoušejte svět
virtuální reality.
Více na **mlp.cz/vr**.